

Stockholm 2020-08-17

Budgetkrav från Liberalerna: Ett LSS-paket

LSS och den personliga assistansen är helt grundläggande frihetsfrågor för Liberalerna som parti. För oss har det alltid varit viktigt att öka friheten mest för dem som har allra minst.

Det var vår partiledare på 1990-talet, Bengt Westerberg, som drev igenom reformen och det är vårt parti som mest konsekvent försvarat och velat utveckla LSS genom åren. Det tänker vi fortsätta med. Personer med omfattande funktionsnedsättningar har samma rätt till självständighet och delaktighet som andra. Med personlig assistans kan det bli möjligt.

Men rätten till personlig assistans har steg för steg urholkats, något genom lagskärpningar men framförallt genom allt hårdare rättspraxis. Sedan 2015 har antalet personer som får assistans minskat kraftigt.

Att vi fick löften i Januariavtalet om att återupprätta rätten till personlig assistans var ett avgörande villkor för att vi skulle kunna gå med på det. Några viktiga steg har redan tagits, och arbete pågår med några fler men det tar tid att bygga upp det som rivits ned under lång tid.

Men Liberalerna vill mer än vad vi kommit överens om i Januariavtalet. Inför höstens budgetförhandlingar föreslår vi ett LSS-paket i tre delar som sammantaget innebär ett resurstillskott om ca 1 miljard kronor 2021:

- **Stopp för minuträkningen.** Liberalerna har varit pådrivande för att återställa rätten till assistans för dem som behöver hjälp med andning och sondmatning, och det är nu genomfört. Det var nödvändigt, men det handlade om att lindra symtom på ett större problem: minuträkningen.

Behovsprövningen för att få assistans bygger idag på att man räknar minuter av delar av så kallade grundläggande behov. Steg för steg har rättspraxis skärpts för vad som ”räknas”. Personlig hygien är ett grundläggande behov, men bara de integritetsnära delarna räknas – att ta av och på kalsonger och torka underlivet räknas, men inte den tid man sitter på toaletten och inte den tid det tar att ta på byxorna. Måltider är ett grundläggande behov, men bara att stoppa mat i munnen räknas – inte att skära den i bitar på tallriken. Det förekommer att handläggare

följer med in i duschen för att ta tid på hur lång tid olika moment tar. Det är ovärdigt och integritetskränkande och leder till att allt fler nekas assistans trots stora behov.

Att stoppa minutjakten kräver lagändringar. Det behöver förtydligas att behovsprövningen ska utgå från en helhetsbedömning. Liberalerna vill därför ge detta som ett ytterligare uppdrag till den utredning som just nu jobbar med förslag om att förtydliga föräldraansvaret och stärka rätten till assistans vid behov av stöd med egenvård eller tillsyn.

- **Höj schablonersättningen.** Personlig assistans ersätts per beviljad timme med ett schablonbelopp som betalas ut av Försäkringskassan. Under många år har riksdagsmajoriteter av olika färg låtit ersättningsnivån öka mindre än de kollektivavtalade löneökningarna, vissa år har den inte ökat alls. Den är nu så låg att många seriösa assistansanordnare bedömer att de har svårt att bedriva verksamhet med rimlig kvalitet. Det är svårt att få pengarna att räcka till arbetsledning, kompetensutveckling eller till att anställa assistenter med erfarenhet eller utbildning. Det går inte att bedriva personlig assistans utan assistenter. Ersättningsnivån behöver höjas.
- **En ny insats i LSS: ”Vardagsstöd”.** LSS omfattar fler insatser än personlig assistans. Vi vill att fler ska kunna få personlig assistans – men stödet behöver också bli bättre till dem som har mindre omfattande funktionsnedsättningar. Vardagsstöd ska till exempel kunna handla om praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap mm. Idag får dessa personer ofta hemtjänst eller boendestöd via socialtjänsten och ledsagning enligt LSS. Genom att slå ihop det till en insats inom LSS blir det mer flexibelt för den som behöver stöd, och mer makt till den enskilde. Detta bör kunna genomföras från 1 juli nästa år.

Bilaga

Bakgrund

Syftet med personlig assistans när LSS-reformen genomfördes var att personer med omfattande funktionsnedsättningar skulle få goda levnadsvillkor, självständighet och delaktighet. I stället för att få hemtjänst, hemsjukvård och ledsagning av olika personer vid fasta tider, skulle de själva välja vem som skulle ge hjälp och när denna hjälp skulle ges.

Men rätten till personlig assistans har steg för steg urholkats, lite genom lagskärpningar men framförallt genom allt hårdare praxis som bekräftats genom prejudicerande domar.

Även om det snålare klimatet känts av länge accelererade den negativa utvecklingen 2016, då regeringen i sitt regleringsbrev till Försäkringskassan uppdrog åt dem att *”bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen”*. Sedan dess har antalet personer med assistans minskat påtagligt, framförallt genom att nästan inga nyansökningar om assistans beviljas.

Oron, frustrationen och otåligheten hos personer med funktionsnedsättning, anhöriga och organisationer är (på goda grunder) mycket stor. Sedan Januariavtalet kom på plats har vi fått igenom flera förbättringar (se nedan) men det tar tid att bygga upp det som i praktiken rivits ned under ett decennium.

MEN ÄR DET INTE DYRT FÖR STATEN OCH MYCKET FUSK?

Självklart ska alla insatser vara kostnadseffektiva och gå till rätt personer. Det ska vara nolltolerans mot fusk och felaktigheter (t ex blufföretag, människohandel etc), däremot inte genom att snåla på personer som verkligen behöver stöd.

Personlig assistans är en stor post i statens och kommunernas budgetar, men det ger också mycket tillbaka. Det viktigaste är förstås sådant som inte går att mäta i pengar, som att de med de allra största behoven får ett bra liv. Men det innebär också att assistenter får jobb, att anhöriga kan jobba i stället för att vårda och ibland att den som får assistans kan jobba.

Den som tänker sig att spara på assistansen måste också ta med i beräkningen att alternativet till assistans inte är att en person inte får stöd alls, utan att de får stöd av socialtjänsten, av sjukvården eller av anhöriga – eller tvingas flytta till gruppboenden. Det innebär ofta ett sämre stöd med mindre frihet och självständighet – samtidigt som det är dyrare för skattebetalarna. Hemtjänst och sjukvård kostar betydligt mer per timme än assistans.

Vad har Liberalerna fått igenom i Januariavtalet?

GENOMFÖRT

- *”Säkerställ att den personliga assistansen och assistansersättningen präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. Alla som har rätt till stöd ska få det.”* Genom detta har vi bl a fått påverka regleringsbrevet till Försäkringskassan. Sedan maj 2019 ska

deras arbete med assistansersättningen ”bidra till det nationella målet för funktionshinderpolitiken” (dvs ”att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.”) Det är en mycket stor framgång för Liberalerna och en helomvändning jämfört med tidigare regleringsbrev där fokus legat på kontroll och begränsningar, med förödande konsekvenser för dem som behöver assistans.

- ”Rätt till assistans för egenvård, inklusive andning och sondmatning, ska återställas.” Andning räknas som ett grundläggande behov sedan 1 november 2019. Hela behovet vid andning och sondmatning räknas som grundläggande sedan 1 juli 2020.
- I början av 2019 kom slutbetänkandet i en LSS-utredning tillsatt av S-MP-regeringen 2016¹. L hade varit mycket kritiska mot direktiven (som helt hade fokus på att minska kostnader för assistansen) och även om dessa mildrats var vi (och funktionshinderrörelsen) också mycket kritiska till resultatet.² Vi har efter långa förhandlingar gått med på att utredningen skickas på remiss, men bara efter att regeringen tydligt uttalat att utredningens mest kontroversiella förslag inte ska genomföras³. Ett sådant ”missiv” innebär att de bortskrivna förslagen inte kan genomföras.

ARBETE PÅBÖRJAT

- ”Rätten till assistans för behov av tillsyn ska stärkas. Definitionen av normalt föräldraansvar ska smalnats av. Tillsätt en ny assistansutredning för att säkra detta.” Utredningen tillsattes i januari 2020 och ska vara klar 23 mars 2021. Här ligger många av de lagändringar som måste göras för att fler ska kunna få assistans.⁴ Det är denna utredning som Liberalerna nu föreslår ska få utökat uppdrag att lägga fram förslag som innebär att ”minutjakten” stoppas.
- ”Utred också frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen”. Idag är ansvaret för personlig assistans delat mellan kommuner och staten. Liberalerna anser tycker att staten ska ha hela ansvaret. Det ökar likvärdigheten över landet, och det minskar en helt onödig och ovärdig administration där samma behov prövas av både kommuner och Försäkringskassan. JA-punkten innebär inte att huvudmannaskapet ska flyttas, däremot att man ska ta fram de beslutsunderlag

---

¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2019/01/sou-201888/>

² <https://www.liberalerna.se/nyheter/bengt-eliasson-kasta-lss-utredningen-i-papperskorgen/>

³ https://www.regeringen.se/49f3dc/contentassets/3a90afca294e4930821bd6a13c97360e/remissi-nstanser-lss-utredningen-sou-2018_88.pdf

⁴ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/01/utredning-for-starkt-personlig-assistans/>

som behövs. Det finns övergripande förslag i SOU 2018:88, men för att kunna genomföras behövs också ett mer konkret lagförslag.